

ROLE OF CARBONIC ANHYDRASE INHIBITORS IN DEVELOPMENT OF GLAUCOMATOUS OPTIC NEUROPATHY

G.D. Zhaboedov, O.V. Petrenko

National Medical Academy of Postgraduate Education named after P.L. Shupik
of Ministry of Public Health of Ukraine

Kyiv, Ukraine,

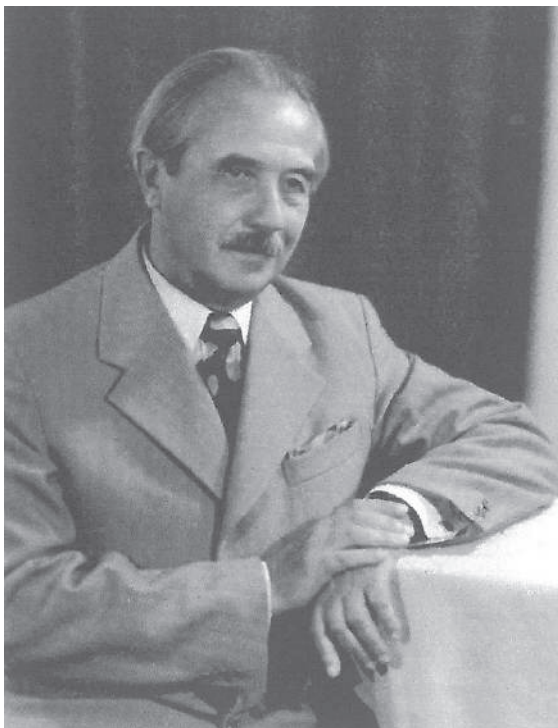
National Medical University named after O.O. Bohomolets of the Ministry of Public Health of Ukraine
Kyiv, Ukraine

The present work analyses the influence of carbonic anhydrase inhibitors on the development of glaucomatous optic neuropathy. It was demonstrated that dorzolamid 2% and fixed dorzolamid-timolol (DT) combination considerably decrease the level of intraocular pressure (IOP) in patients with glaucoma and decrease the risk of progression of vision functions' impairment due to the hemodynamic indications' improvement of the organ of vision. According to research data, hypotension effectiveness of dorzolamid in case of monotherapy makes up 21%-23%. With the administration of fixed DT combination, the mean decrease of IOP can reach 31 %-46 % from the initial level. After the application of dorzolamid among glaucoma patients, the blood flow velocity into diastole and the resistance index in eye artery as well as in central artery of retina have increased. With the use of DT combination, the increased amplitude of the eye pulse was witnessed that indicated the improvement of blood flow in Choroid.

Key words: *glaucoma, inhibitors, carbonic anhydrase, intraocular pressure, hemodynamic indicators of the organ od vision.*

Стаття надійшла до редакції 05.09.2017 р.

Риков С.О., Денисюк Л.І., Сук С.А., Венедіктова О.А.

МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ ОФТАЛЬМОЛОГІВ «ШЕВАЛЬОВСЬКІ ЧИТАННЯ – 2017» – МОНОЛІТ НАУКИ І ПРАКТИКИ

ка, Київська міська клінічна офтальмологічна лікарня «Центр мікрохірургії ока» та Асоціація дитячих офтальмологів і оптометристів України. Неабияку цікавість до досягнень вітчизняних лікарів та науковців виявили колеги з Японії, Індії та Африки.

На конференції своїм досвідом з важливих питань вітреоретинальної хірургії поділилися колеги з Індії та НДІ імені Гельмгольца. Першу половину конференції було присвячено здобуткам вітреоретинальної хірургії сьогодні. Проте без минулого немає майбутнього, без пам'яті про досягнення та гідного вшанування наших вчителів ми не можемо розвиватись, продовжувати науку і практику. Адже насправді наші вчителі, вдосконалюючи нас у професії, так само як і наші батьки, подарували нам шлях, де ми вже отримали можливість пізнавати цей дивний світ, безкінечні загадки людських долі, сплетіння щастя та нещастя, перемог та поразок, аби в решті решт пізнати себе.

Офтальмологія сьогодні значною мірою була б неможлива без наукового внеску нашого великого вченого і учителя Володимира Євгеновича Шевальова. Видатними досягненнями професора Шевальова є розроблені ним нові методи лікування відшарування сітків-

24 червня 2017 року в квітучому місті Умані відбулися перші «Шевальовські читання» – міжнародна науково-практична конференція офтальмологів за міжнародною участю. Конференцію започаткували кафедра офтальмології НМАПО імені П.Л. Шупи-

Відкриття науково-практичної конференції. Виступає доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри офтальмології НМАПО імені П.Л. Шупика С. О. Риков

ки, усунення травматичної катаракти, метод лікування косоокості, величезний внесок у боротьбу з трахомою, розробка способу лікування рубцевого ксерозу і багато іншого. В.С. Шевальов 14 років був завідувачем кафедри очних хвороб Українського інституту удосконалення лікарів – до 1978 року, головним окулістом Міністерства охорони здоров'я Української РСР (1965–1977 рр.). Життєвий шлях Володимира Євгеновича важкий і тернистий, повний звершень і досягнень. Усе його життя – це приклад самовідданого служіння науці, народу, Батьківщині, прекрасний зразок для лікарів і вчених.

Володимир Євгенович Шевальов – талановитий український офтальмолог, учень і послідовник Володимира Петровича Філатова, заслужений діяч науки УРСР – завоював високий авторитет і визнання не лише в нашій країні, а й далеко за її межами. Людина, безмежно закохана в професію лікаря, хірург-віртуоз, вдумливий дослідник, талановитий організатор науки, досвідчений педагог і активний громадський діяч.

Народився Володимир Євгенович 27 вересня 1910 року в родині лікарів і вчених. Сім'я Шевальових – це ціла лікарська династія. Прадід Август Гнатович був земським лікарем-окулістом в Шуї. Батько – Євген Олександрович – разом з О.О. Богомольцем закінчив медичний факультет Новоросійського університету в Одесі, блискуче захистив докторську, став професором кафедри психіатрії, а потім засновником і завідувачем психіатричної клініки Одеського медінституту, брав активну участь в організації психіатричної допомоги в Україні. Мати – Євгенія Никодимівна – закінчила Бестужевські курси, які вважалися вершиною вищої жіночої освіти в Росії, захистила докторську дисертацію, працювала спочатку в психоневрологічному інституті імені В. М. Бехтерева, а потім, пере-

їхавши до Одеси, працювала разом з чоловіком у психіатричній клініці Одеського медінституту, запропонувала власну програму з дослідження дитячого колективу. Брат – Андрій Євгенович – був професором інституту по вивченню морів. Дружина – Валентина Павлівна – була головним офтальмологом 4-го управління при МОЗ УРСР. Діти – двоє синів: Євген і Анатолій і дочка Віра – також стали відомими окулістами, продовживши сімейні традиції.

Прикладом наслідування для Володимира був його батько – Євген Олександрович. З якою винятковою увагою він ставився до своїх хворих! У Рембрандта є картина «Урок анатомії доктора Тульпа». Так от, доктор Тульп – це не вигаданий персонаж, це був голландський лікар XVII століття, який запропонував як емблему лікаря зображення палаючої свічки, а як його девіз – слова: «Світлячи іншим, згораю сам». Ці слова стали життєвим кредо як для батька, так і для самого Володимира Євгеновича Шевальова.

Шевальову щастило в житті на вчителів. Ще з дитинства запам'яталися йому слова академіка Володимира Михайловича Бехтерева, вчителя батька, який часто бував у домі Шевальових і любив повторювати: «Якщо після розмови з лікарем хворому не стає краще, то це не лікар». Ці слова Володимир проніс крізь усе своє життя і лікарську діяльність. Ні для кого не стало здивуванням, що, продовжуючи сімейні тра-

Виступ з науковою доповіддю про сучасні тенденції вітреоретинальної хірургії канд. медичних наук, головного лікаря Київської міської клінічної лікарні "Центр мікрохірургії ока" Л. І. Денисюк

диції, Володимир Євгенович Шевальов у 1927 році поступає на лікувально-профілактичний факультет Одеського медичного інституту. На четвертому курсі студенти почали вивчати офтальмологію. Весь курс вів професор Володимир Петрович Філатов. Воло-

Виступ з науковою доповіддю президента Асоціації офтальмологів Індії доктора Натараджана

димир з дитинства знав цього кремезного чоловіка з чорною з сивиною головою, оскільки він жив в тому ж будинку, на вулиці Гоголя, що і Шевальови, поверхом нижче. І в сім'ї Шевальових часто згадувалося про Філатова, про те, як він зцілює від сліпоти.

Шевальов не раз бачив на вулицях Одеси сліпих. Вразливого підлітка лякала ця безпорадність, покірність долі, і він все думав: «Не може такого бути, що їм не можливо допомогти?!» І тепер, слухаючи лекції Філатова, він знову повертався до цих давніх думок. Професор Філатов палко любив свою справу і вмів захопити студентів. Неодноразово він повторював: «Усе, що діє на організм, діє на око, – і навпаки, все, що відбивається на оці, відбивається на всьому організмі. Вам здається, що наша спеціальність вузька і нецікава, і ви шукаєте простору для своєї майбутньої лікарської діяльності, але ж чи є більш велике і почесне завдання, ніж повернення зору сліпим?!».

Минули роки навчання, і влітку 1931 року Володимир Євгенович склав випускні іспити. На випускному вечорі директор інституту, провідний епідеміолог країни Лев Васильович Громашевський, у своїй промові перерахував кілька найбільш обдарованих випускників і, зупинившись на прізвищі Шевальов, додав: «На Вас, Володимире Євгеновичу, ми особливо сподіваємося. Вас природа щасливо обдарувала багатьма якостями, з яких життя іноді створює щасливі сплати. Але пам'ятайте: кому багато дано, з того багато і спитають. Не витрачайте себе на дрібниці, поставте перед собою велику мету і прагніть до неї».

Перед Володимиром Шевальовим відкривалася широка дорога в світ наукових пошуків і звершень ...

Ще тоді Володимир Євгенович отримав пропози-

цію від Володимира Петровича Філатова залишитися в клініці, проте, на подив усім, молодий лікар відмовився. Взяли гору любов до подорожей і бажання побачити світ.

Володимир Євгенович після закінчення інституту був направлений на торговий флот судновим лікарем (1931-1935 рр.). На багатьох широтах плавав судновий лікар Володимир Євгенович Шевальов. Працювати доводилося в складних, специфічних умовах, без можливості порадитися з більш досвідченими фахівцями. То машиністу корабля встромилася в око металева стружка, то у кока зубний протез застряг у горлі – потерпілому загрожувала смерть від задухи, то перелом, абсцес, гострий біль у животі, запалення легенів – з чим тільки не зіткнувся судновий лікар Шевальов за чотири роки морської служби. Доводилося навіть приймати пологи в умовах 8-бального шторму. Він надавав невідкладну допомогу при різних захворюваннях, нерідко, – рятуючи життя. Його хвилювала проблема «людина і море», і він зробив дуже важливе повідомлення: в плаванні значно повільніше зростаються переломи, довше протікають запалення слизової оболонки очей.

Під час плавань Володимир Шевальов відвідав багато музеїв, адже він любив мистецтво, сам малював. Але найбільше молодого лікаря цікавили фізіологічні лабораторії та медичні клініки. У 1934 р. Шевальов плив на судні «Старий більшовик», тоді був підписаний перший по революції торговий договір зі США, і це судно повинне було доставити товар з Одеси до Нью-Йорка. В Америці він побував у фізіологічних лабораторіях Нью-Йорка, Філадельфії, відвідав міську офтальмологічну клініку Нью-Джорджі Сіті, познайомився з відомим окулістом професором Кастровьехо,

Учасники Міжнародної науково-практичної конференції офтальмологів «Шевальовські читання – 2017»

прослухав лекції з фізіології ока. У свідомості американських учених радянська фізіологія асоціювалася з іменем Павлова, і, прощаючись, вони попросили передати Павлову величезну кількість наукових праць. Як не пояснював Шевальов американським колегам, що він з Одеси, а Павлов живе і працює в Ленінграді, вони все одно передали йому наукові праці.

І «Старий більшовик» вирушає до Ленінграда – в «столицю умовних рефлексів». Академік Іван Петрович Павлов сидів за великим столом. Шевальов добре знав Павлова по портретах, але жоден портрет не передавав тієї жвавої зацікавленості, яку Іван Петрович виявляв до всього нового, що стосувалося уподобаної ним науки. Довго і детально розпитував Павлов молодого лікаря про заокеанські лабораторії, про фізіологів, з якими вдалося познайомитися Шевальову. Оглянув Володимир знамениту Павловську «вежу мовчання», особливо зацікавив Володимира дослід з собакою, яка випускає з рота слину під звуки камертона і труби. Про ці дослідження Шевальов чув в інституті і тут не приховував свого захоплення. Прощаючись, Павлов сказав: «Припиніть службу, приїжджайте до нас працювати. Нам потрібні такі, як ви: молоді, одержимі люди, ентузіасти науки».

Напевно і прийняв би Володимир пропозицію знаменитого вченого, якби не одна несподівана зустріч. Якось під час рейсу з Одеси в Батумі серед пасажирів Володимир упізнав свого вчителя – В.П. Філатова. У той час Володимир Петрович був повністю захоплений ідеєю пересадки рогівки. Вчений годинами із запалом розкривав своєму недавньому учневі свої ідеї про нові операції. «Мені немає необхідності говорити вам, лікарю, про те, яким важким нещастям є для людини сліпота, – почав Філатов свою бесіду. – Але за-

крийте на кілька секунд очі і уявіть, що світло згасло для вас назавжди. Зрячі люди ніколи не зрозуміють сліпих. Уявити себе людиною, яка втратила зір, легко, але це не означає зрозуміти сліпого. Заплющивши очі, людина знає: що варто їй відкрити очі – і знову побачить навколишній світ. А сліпий знає: йому ніколи не побачити світла». Розповів Володимир Петрович своєму учневі всю історію зародження ідеї пересадки рогівки, свої осягнення і досягнення, розчарування і успіхи. І в кінці розмови Філатов сказав: «Ваші фізіологічні пізнання, Володимире Євгеновичу, ваша енергія і наукова пристрасність були б дуже корисними для нас. Був би радий бачити вас в нашій клініці».

І Володимир Євгенович цього разу приймає пропозицію Філатова. Закінчується морська служба, і в 1931 році В.Є. Шевальов стає ординатором керованої В.П. Філатовим клініки очних хвороб Одеського медичного інституту.

Клінічний ординатор Шевальов відразу ж занурився в творчу атмосферу клініки, швидко перейняв філатовський стиль роботи – «ніколи не опускає рук, боротися до кінця». Незабаром Володимир Петрович дозволив Володимирі Євгеновичу допомагати під час операцій. Якось в клініку приїхала жінка з ускладненою катарактою. Оглянувши хвору, Філатов розпитав Шевальова, як би він у даному випадку провів операцію. Володимир Євгенович коротко і ясно виклав свій план, на що Філатов, уважно вислухавши, відповів: «Що ж, колега, завтра і прооперуєте!». Під час операції Філатов не зробив жодного зауваження своєму учневі, сказавши колегам: «Тепер Володимирі Євгеновичу можна вже довірити складні операції. Авторитет нашої школи не осоромить». Шевальов назавжди

З зарубіжними учасниками Міжнародної науково-практичної конференції офтальмологів “Шевальовські читання – 2017” (п’ятий праворуч – мер м. Умані О. В. Цебрій)

запам’ятав ці слова, вони стали для нього путівкою в нелегке життя хірурга.

«Операція – це тільки початок, – повторював Філатов. – Відповідальність не закінчується ніколи. Кожна прооперована мною людина пов’язана зі мною вічними міцними узами».

Одного разу Філатов запросив до себе групу молодих лікарів клініки. «Я вже не раз говорив вам, – звернувся Володимир Петрович, – що ми повинні не тільки робити пересадки роگیвки при наявності більма, а й докладати всіх зусиль, щоб попередити його появу». Однією з основних причин виникнення більма на той час була трахома. Особливо постраждала від цієї недуги Туркменія. І Філатов вирішує відрядити до Туркменії бригаду медиків на чолі з Володимиром Євгеновичем. У 1937 році Володимир Євгенович разом з декількома медпрацівниками відправляється в експедицію до Туркменії, а в 1939 році боротьба з трахомою ще продовжувалася в Чарджоуській області. Думка про поголовну госпіталізацію не покидає Шевальова, і незабаром він стає ініціатором і організатором Саятського народного руху (масової боротьби з трахомою). Володимир Євгенович і його помічники робили пластичні операції на повіках, усували катаракту, лікували глаукому. Оперувати доводилося по 10–15 чоловік в день. Хворі вірили, що «Великий лікар», як називали Шевальова туркмени, створить диво, і вони знову будуть бачити. За короткий час захворюваність на трахому в республіці Туркменія вдалося знизити втричі. Завдання було виконано. Робота Шевальова в Туркменії принесла йому визнання і ви-

соку оцінку В.П.Філатова, про яку він написав у своїй книзі «Мої шляхи в науці».

У 1936 р. в Одесі був створений науково-дослідний інститут – «Інститут світла» або «Інститут Філатова», як незабаром почали називати його хворі. З моменту заснування і до кінця свого життя Володимир Петрович був його директором. За ініціативи Філатова Володимир Євгенович очолив лабораторно-експериментальний сектор новоствореного інституту. Велику увагу в інституті приділяли вивченню глаукоми. В.Є. Шевальов розробив спеціальну лінійку, яка дає можливість одразу визначити величину внутрішньоочного тиску: вона широко почала використовуватися в розпізнаванні даних методу еластотонетрії Філатова–Кальфа. Якось в інститут поступила хвора на глаукому з високим внутрішньоочним тиском, знизити його за допомогою медикаментозних засобів не вдалося, і хворій призначили операцію. Перед операцією хвора настільки хвилювалася, що близько години швидко ходила з кінця в кінець довгими коридорами. В операційній їй знову виміряли внутрішньоочний тиск, і виявилось: він знизився майже до норми. Цей факт став поштовхом для Філатова у розробці нових пошуків, і він звернувся до Шевальова, оскільки Володимир Євгенович вже давно прагнув до великої науки, запропонувавши йому наукову тему: «Вплив м’язової діяльності і втоми на внутрішньоочний тиск». Шевальов приступив до роботи. Почалися серії експериментів на кроликах, в результаті яких були отримані цікаві факти: при бігу кроликів у колесі їхній внутрішньоочний тиск знижується. Крім того, кров’яна сироватка стомленого бігом

кролика, введена у вену контрольного кролика, також викликає у останнього зниження внутрішньоочного тиску. Далі були серії дослідів на собаках. У Києві на науковій конференції, де Шевальов представив матеріали своїх досліджень, розгорнулася жвава дискусія, було безліч зауважень. Володимира Євгеновича охопила паніка – чи потрібно продовжувати все це, адже його зовсім не втішала народна приказка: за одного битого двох небитих дають. Коли, повернувшись до Одеси, він розповів своєму вчителю про поїздку до Києва, Володимир Петрович сказав: «Даремно ви почали панікувати. Думаєте, мені не робили зауважень? І для мене шлях у науку був кам'янистим. До того ж, зауваження бувають справедливими». Шевальов вирішив – потрібно неодмінно закінчити роботу. І ось час захисту дисертації, 1938 рік, всього кілька зауважень. Усі члени вченої ради одностайно проголосували за присудження Володимирі Євгеновичу звання кандидата медичних наук.

Про В.Є. Шевальова як про талановитого вченого і лікаря заговорили в кінці 30-х років після його успішної експедиції в Туркменію і блискучого захисту дисертації. У 26 років він став завідувачем експериментальної лабораторії Інституту офтальмології, його наукова робота отримала загальне визнання. Але для Шевальова це було початком.

В цей час Філатов зробив видатне відкриття, яке поклало початок нової, важливої галузі в сучасній медицині і біології – відкриття тканинної терапії і біогенних стимуляторів. У цьому була і частина праці Володимира Євгеновича Шевальова. Він вивчав вірулентність мікробної культури в рогівці ока-донора і отримав важливі дані про зниження вірулентності в процесі консервації.

Оперував Шевальов так віртуозно, спокійно і майстерно, що здавалося: він оперує не руками, а серцем. «Хворого треба любити, адже він довіряє нам найдорожче – свій зір», – це було твердим життєвим переконанням В.Є. Шевальова.

Але настав час випробувань: 1941 рік, почалася війна ... Частина інституту на чолі з Філатовим евакуювалася до Ташкента, а на базі інституту було розгорнуто військовий госпіталь, начальником якого призначили доцента В.Є. Шевальова. Доводилося оперувати цілодобово не тільки при пошкодженнях органа зору, але і при загальних пораненнях і травмах. У госпіталь безперервно привозили поранених. Операція за операцією. І ось в інституті залишається остання ампула консервованої крові, Шевальов негайно дає розпорядження про створення власного донорського пункту. Першим здав свою кров Володимир Євгенович.

Оперувати доводилося більшу частину доби, і по кількох днях такої роботи Шевальов просто валився з ніг від неймовірної втоми, і санітарка шепотіла

«Тихо! Хірург відпочиває!» На допомогу прийшли досвідчені військові хірурги Вайсберг, Черниховський, морський лікар Ліпкін, батько професор-психоневролог і молодший брат студент-біолог Андрій. З великою радістю прийняв і заслужений професор Н.К. Лисенков пропозицію Шевальова допомагати навчати молодих лікарів.

Потім Володимир Євгенович був переведений до м. Севастополя, де очолив групу очних хірургів 25-ї Чапаєвської дивізії, одночасно виконуючи обов'язки головного офтальмолога Приморської армії.

Після війни Шевальов знову зустрічається з Філатовим в Одесі. Ще в Туркменії Шевальов спостерігав за безліччю хворих на трахому, що сліпнули внаслідок рубцевого ксероза. І все не залишав питання: «Як знайти постійний спосіб зволоження ока?» І ось настав хвилюючий день, вересень 1950 року – Володимир Євгенович вперше в світі здійснює розроблену ним операцію пересадки вивідного протока привушної залози (стенозової протоки) хворому зі ксерозом. Ця операція принесла грандіозний успіх і пізніше була названа «операцією Шевальова», або операцією «повернення сльози». Тепер став виліковним ще один вид сліпоты, що набув широкого застосування далеко за межами Радянського Союзу. Було опубліковано 2 монографії, в т.ч. в США. Розроблений Шевальовим оригінальний метод оперативного лікування рубцевого ксероза став темою його докторської дисертації «Рубцевий ксероз і його лікування шляхом заміни відсутньої сльози слиною», яку він блискуче захистив у 1958 році, а в 1960 році йому було присвоєно високе наукове звання професора.

Видатними досягненнями професора Шевальова є також розроблені ним нові методи лікування відшарування сітківки, усунення травматичної катаракти. Великим внеском Шевальова в офтальмологію був запропонований ним метод лікування косоокості, при якому на першому етапі призначалися спеціальні окуляри, на другому етапі – плеоптика, а на третьому – ортоптичні вправи для відновлення бінокулярного зору. А якщо консервативний метод лікування був неефективним, професор Шевальов приступав до хірургічного лікування.

Шевальов збагатив сучасну офтальмологію багатьма новими методами лікування очних хвороб. Однак найбільше його талант проявився в галузі хірургічного лікування відшарування сітківки. Своїми дослідженнями він довів, що основною причиною відшарування сітківки є її дегенерація, а укріпивши всі розриви і створивши нову штучну зубчасту лінію шляхом вдавнення і рифлення склери і придавивши введеним в око повітрям відшаровану сітківку, можна прибрати відшарування і вилікувати цю страшну недугу. У 1959 році В.Є. Шевальов і Ю.Д. Бабаніна випустили монографію «Оперативне лікування відшарування сітківки». У квітні 1964 року професора Шевальова обрали заві-

дувачем кафедри очних хвороб Українського інституту вдосконалення лікарів, якою він керував до 1977 року. Клінічними базами кафедри були відділення лікарні №6 («Медмістечко»), обласної лікарні та лікарні №25. Незабаром проф. Шевальов був призначений головним окулістом Міністерства охорони здоров'я Української РСР, на посаді якого він був з 1965 по 1977 рік.

Перебуваючи в постійних творчих пошуках і розуміючи, що сучасна офтальмологія повинна розвиватися у взаємозв'язку з фізикою, електронікою, кібернетикою, а також співпраця з науковцями Російської Федерації, Білорусі, Грузії, Латвії допомогли Шевальову по-іншому підійти до хірургічного лікування деяких очних хвороб за допомогою вже не скальпеля, а лазера. Зусиллями Інституту очних хвороб ім. Гельмгольца в Москві та Інституту очних хвороб і тканинної терапії ім. Філатова в Одесі був сконструйований квантовий офтальмокоагулятор і кріоекстрактор, якими успішно оперував Шевальов.

У вересневі дні 1970 року країна вшанувала В.С. Шевальова в його 60-річний ювілей і 39-річчя лікарської, наукової, педагогічної та громадської діяльності. Він був нагороджений орденом Трудового Червоного Прапора (1970 р.) і йому було присвоєно звання «Заслужений діяч науки УРСР» (1973 г.). Про нього, заслуженого діяча науки, головного окуліста республіки, говорили і писали як про одного з видатних офтальмологів країни, віртуозного хірурга, талановитого організатора медичної науки, прекрасного педагога.

Школа Шевальова велика. Слова Пирогова: «Для справжнього хірурга мало бути хорошим оператором – він повинен бути і хорошим наставником» стали заповітом для Шевальова. Під керівництвом Шевальова виросла ціла плеяда знаменитих учених-офтальмологів: це Т.В. Шлопак, Ю. Д. Бабаніна, Н.І. Кореневич,

Л.І. Казанець, В.А. Еміліт, Ю.В. Бакбардіна, Е.Б. Коваль, Н.Б. Денисюк. Під керівництвом Шевальова виконано близько 50 кандидатських і докторських дисертацій, написано понад 100 наукових робіт, випущено 3 монографії.

Шевальов надзвичайно знав і любив мистецтво. Кожну групу своїх курсантів він водив до музею живопису і розповідав про кожну з картин так, що самі музейні екскурсоводи ходили за ним слідом і конспектували. І щороку в травні, коли цвів бузок, водив він своїх учнів до Центрального республіканського ботанічного саду. Він із задоволенням розповідав про сорти бузку, про сад, про творців цієї пишної краси.

У 1978 році Володимир Євгенович пішов з життя, але залишився жити в пам'яті людській ... Постановою Ради Міністрів УРСР від 19 жовтня 1978 року очному відділенню Київської міської лікарні №6 присвоєно ім'я видатного українського вченого, Заслуженого діяча науки, доктора медичних наук, професора Володимира Євгеновича Шевальова. І за життя, і ще довго після смерті Шевальова приходили без адреси конверти лише з написами: «Головному очному професору», «Лікарю, що повертає зір», «Цілителю зору». І всі знали, кому були адресовані ці листи ... Хто він був? – Простий і мудрий у своїй простоті. Великий майстер своєї справи. Він любив життя і віддав його людям...

Науково-практична конференція «Шевальовські читання», котра вперше відбулася цього року, з гордістю носить ім'я нашого видатного вченого. Дійсно, життя Володимира Євгеновича – це яскравий приклад самовідданого служіння людям, Батьківщині, улюбленій справі – науці, хірургії: приклад для наслідування. Конференція відтепер щорічна та має реєстровий характер, тому всіх колег запрошуємо до співпраці та активної участі.